

Nr 214

Av herr Schött m. fl., angående personalutbildningen inom den statliga förvaltningen.

(Lika lydande med motion nr 269 i Andra kammaren)

I takt med samhällets snabba utveckling på alla områden har också vidareutbildning av den redan anställda arbetskraften fått ökad betydelse. Att därmed skapats behov av personalutbildning även på den statliga arbetsmarknaden är uppenbart. Av de yttranden som avgivits med anledning av personalutbildningsberedningens betänkande »Centralt statligt personalutbildningsorgan» (SOU 1966:57) framgår också att behovet av statlig personalutbildning allmänt sett bedöms som mycket stort, en uppfattning som vi delar. Liksom all personalutbildning gagnar såväl arbetsgivare som anställda har även en omsorgsfull utbildning av personal i offentlig tjänst stor betydelse för statsförvaltningens effektivitet och de statsanställdas tillfredsställelse med sina arbetsuppgifter. Vi vill i likhet med bl. a. personalorganisationerna understryka denna väsentliga synpunkt.

Om alltså utbildningsbehovet i stort kan konstateras vara betydande, torde det emellertid vara svårare att bedöma huruvida detta avser för statsförvaltningen väsentligen gemensamma utbildningsbehov. Eftersom den gemensamma utbildningen torde vara avsedd att bli ett huvudsyfte med det av Kungl. Maj:t i proposition nr 1 till årets riksdag, bil. 14, punkt B 6 föreslagna centrala utbildningsorganets verksamhet, påverkas enligt vår mening härigenom också bedömningen av den omfattning som en central verksamhet kan få.

Det torde kunna fastslås att långtifrån all personalutbildning är sådan att den lämpar sig för gemensamma arrangemang. Med statsförvaltningens olikartade verksamhetsgrenar följer av naturliga skäl olikartade utbildningsbehov. Av remissyttranden över personalutbildningsberedningens betänkande framgår att behovet av central utbildning sålunda bedöms olika inom olika förvaltningsgrenar. Man kan i princip urskilja speciellt två synsätt. Remissinstanser med egen utbildning har mindre krav på central kursverksamhet, medan å andra sidan myndigheter utan inomverksutbildning följaktligen anser behovet vara stort. Till den förra gruppen hör stora förvaltningsenheter, främst de affärsdrivande verken, som har mycket speciella utbildningsbehov.

I beredningens arbetsuppgifter synes icke ha ingått en kartläggning av

det centrala, för förvaltningen gemensamma utbildningsbehovet. Flera remissinstanser har efterlyst en sådan redovisning, men inte heller i den föreliggande propositionen har detta skett. Frågan om hur stort det gemensamma utbildningsbehovet i verkligheten är kvarstår sålunda obesvarad.

Ett centralt förvaltningsorgans ansvar och befogenheter i förhållande till andra förvaltningsenheters är en fråga av största vikt vid bedömningen av en verksamhet av detta slag. Det måste anses angeläget att inomverksutbildningen får fortsätta och därmed de enskilda myndigheternas möjligheter att själva bedöma och ansvara för sitt utbildningsbehov och det sätt på vilket det bör tillgodoses. Vår uppfattning är att, även om ett särskilt centralt utbildningsorgan inrättas, stort utrymme för egna åtgärder måste lämnas myndigheterna, om de speciella behov som finns skall kunna tillgodoses på bästa, billigaste och effektivaste sätt. I detta sammanhang vill vi understryka vad som under remissbehandlingen påpekats beträffande möjligheterna att utnyttja icke-statlig utbildning, då detta visar sig vara mest rationellt och ekonomiskt lönsamt. Dessa möjligheter bedöms som synnerligen önskvärda.

Gränsdragningen och därmed ansvarsfördelningen mellan ett centralt organ och de enskilda myndigheterna i fråga om personalutbildning har enligt vår mening icke tillräckligt klarlagts i propositionen. Detta hade varit befogat inte minst mot bakgrunden av att flera remissinstanser antytt osäkerhet på denna punkt.

Även om vissa andra samordnande uppgifter, som vi här icke berört, på detta område kan vara av intresse för statsförvaltningen centralt, måste, som vi ovan anför, den direkta utbildningsuppgiften uppfattas som den viktigaste funktionen och sålunda den viktigaste bedömningsgrunden för en central organisation. Trots att det centrala utbildningsbehovet och dess förhållande till andra utbildningsbehov icke tillräckligt utretts, synes Kungl. Maj:t ha bundit sig för en fristående central organisationsenhet, som enbart under den allra närmaste uppbyggnadsperioden, d. v. s. budgetåret 1967/68, kräver en kostnad av 590 000 kronor, vartill kommer kurskostnader beräknade till 1,4 milj. kronor.

I detta läge vill vi hemställa att vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av statens personalutbildningsnämnd denna nämnd får till närmaste uppgift att verkställa den kartläggning av det centrala utbildningsbehovet som vi efterlyser.

Med hänsyn till myndigheternas behov av rörelsefrihet på området även i framtiden föreslår vi, att statliga myndigheter med egen personalutbildning skall äga rätt att efter eget bedömande genomföra egna utbildningsprogram.

Den centrala personalutbildningen föreslås av Kungl. Maj:t bli finansierad genom anslag direkt till den föreslagna centrala utbildningsnämnden. Flera remissinstanser har gentemot personalutbildningsberedningens förslag på denna punkt framfört åsikten att utbildningen borde finansieras genom avgifter från myndigheterna, då de utnyttjar den centralt ordnade

utbildningen. Därigenom skulle man, enligt remissinstanserna, förutom en klarare ekonomisk ansvarsfördelning få större garanti för en effektiv och såväl kvalitativt som kvantitativt tillfredsställande utbildning, som motsvarar behovet.

Enligt vår mening talar många skäl för en i princip avgiftsfinansierad verksamhet. Det bör framhållas att åtskillig statlig verksamhet, nämligen den som faller på de affärsdrivande verken, skall bedrivas enligt företagsekonomiska principer. Den fria marknadens regler om konkurrens på lika villkor och utbud med hänsyn till efterfrågan bör i största möjliga utsträckning appliceras även på den statliga sektorn för att också där kunna ha en rationaliserande, effektivitetshöjande och kostnadsbesparande effekt. Till saken hör att en viss icke önskvärd förskjutning av konkurrensbetingelserna i förhållande till icke-statlig verksamhet givetvis uppstår, om kostnader som borde belasta affärsverken i stället belastar annan myndighet. Det bör vara angeläget att ett organ för statlig personalutbildning tvingas ta hänsyn till vad som erbjuds på utbildningsmarknaden i stort, så att onödigt fördyring inte uppstår. Såsom riksrevisionsverket framhållit i sitt yttrande gäller detta inte minst om en statlig kursgård skall tas in anspråk. Den omständigheten att den statliga verksamheten blir i olika avseenden normerande understryker ytterligare kravet på avgiftsfinansiering.

För förslaget talar enligt vår mening dessutom principen om den ekonomiska ansvarsfördelningen sådan den framställts av t. ex. statens järnvägar. Personalutbildning måste i princip betraktas som en bland andra kvalitetsbefrämjande åtgärder inom en statlig myndighet med eget ekonomiskt ansvar. Därav följer att även denna kostnad bör redovisas i den egna budgeten, så mycket mer som detta redan sker vid all inomverksutbildning. De totala utbildningskostnaderna för respektive myndighet framgår endast om samma system tillämpas för all personalutbildning som berör myndigheten, oavsett om den sker i egen eller någon annans regi.

Departementschefen har i fråga om avgiftsfinansiering anfört följande som argument mot förslaget:

»Det föreslagna utbildningsorganet avses få en i vissa hänseenden samordnande funktion och skall bl. a. kunna ta initiativ till åtgärder som är önskvärda för statsförvaltningen i dess helhet. I denna funktion får organet på utbildningssidan en ställning motsvarande t. ex. statskontorets i rationaliseringsfrågor. Denna myndighetsfunktion i avseende på gemensamma personalutbildningsfrågor ger organet en särställning, som kan vara svår att förena med avgiftsbelagd verksamhet. Mot verkens angivna ståndpunkt talar även starka praktiska skäl. Av organet anordnade kurser bör för statsanställda vara i princip kostnadsfria varigenom verken befrias från onödiga bokföringsmässiga och andra administrativa åtgärder.»

Dessa skäl mot avgiftsfinansiering kan vi inte finna övertygande. Den samordnande funktion som skall bestå i centralt anordnade av gemensam utbildning hindrar på intet sätt att avgifter för kursdeltagarna erlägges av

berörda myndigheter. Åtgärder på utbildningsområdet som är önskvärda för statsförvaltningen i dess helhet kan knappast vara andra än sådana som är önskvärda för myndigheterna var för sig, vilka får förutsättas bäst kunna bedöma sina egna behov och följaktligen vara beredda att betala för att få dem tillgodosedda. Utbildningsorganet måsle ses som en servicebetonad enhet i förhållande till andra myndigheter. Denna dess funktion utesluter möjligheten att verksamhet skulle mer eller mindre kunna »påtvingas» avnämarna. I motsats till departementschefen vill vi hävda att starka praktiska skäl ur ekonomisk ansvars- och redovisningssynpunkt talar för avgiftsfinansiering. Den omständigheten att kurserna skall vara kostnadsfria för den anställda är enligt vår uppfattning inget argument mot avgifter från arbetsgivaren, d. v. s. den statliga myndigheten. De bokföringsmässiga åtgärderna kan inte anses vara så betungande att de kan tjäna som argument mot avgiftsfinansiering.

Mot bakgrunden av vad vi ovan framhållit yrkar vi att avgiftsfinansiering skall tillämpas på den statliga personalutbildningen och att anslaget till kurskostnader under punkt D 5 i proposition nr 1, bilaga 14, nedbringas med 600 000 till 1 000 000 kronor. Reserverade medel av storleksordningen 800 000 kronor beräknas i propositionen stå till förfogande för den igångsatta personalutbildningen.

Med stöd av ovanstående får vi hemställa,

- I. att riksdagen måtte besluta
 - att verk och myndigheter med egen personalutbildning skall äga rätt att efter eget bedömande själva genomföra utbildningsprogram,
 - att den personalutbildning som sker inom ramen för av personalutbildningsnämnden centralt bedrivna verksamhet skall finansieras medelst avgifter erlagda av berörda verk och myndigheter,
 - att till »Viss utbildningsverksamhet» för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;
- II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa
 - att Kungl. Maj:t måtte utfärda sådana anvisningar för den av personalutbildningsnämnden bedrivna verksamheten att nämnden såsom sin första uppgift har att ingående kartlägga behovet av centralt anordnad personalutbildning inom den statliga förvaltningen i dess helhet.

Stockholm den 24 januari 1967

Lars Schött (h)

Mary Hultell (h)

Bertil Strandberg (h)

Bertil Lidgard (h)